Fakta och funderingar
utifrån filmen

Den lilla fågeln och årstiderna

VÅR

Nu växer bladen på trädet och det slår ut blommor! Våren är färgglad! Ett bi flög in i blomman – varför gör bin så?

Lena von Döhren

När biet är i blomman fastnar det pyttesmå frömjöl – pollen – på biet och när biet åker till nästa blomma blandas pollen och flyttas runt. Det gör att det blir fler blommor. Det är väldigt finurligt! Och det är ett väldigt viktigt jobb de har, bina!

Pollen kan också göra så att man nyser.
Den lilla fågeln spelar musik på blommorna.
Men oj, den råkar spela på rävens nos också!
Då nyser räven.

Lena von Döhren

Måla naturen

Hitta vårblommor eller andra växter i närområdet och måla av dem! Ta reda på namnet på växten och gör en utställning med er alldeles egen flora!

Ett filmfunderingsmaterial från Smorgasbord Picture House 2023 – www.smorgasbordpicturehouse.se

Koltrasten gick balansgång på grenen över vattnet. Men när räven gick så slokade grenen och räven fick med sig något i sin stora fina svans, vad var det för något?

Lena von Döhren

Har du fiskat någon gång? Hur gjorde du då? (Inte som räven va?)

Man *kan* fiska på olika sätt, till exempel med metspö, nät eller genom is. När man fiskar genom ett hål i isen heter det att man pimplar. Då måste isen vara riktigt tjock.

Vad kan man få för fisk i sjön eller havet nära dig? Ta reda på tre fiskar som trivs i ditt närmsta vattendrag!

– Kan vi byta samtalsämne nu?

Mer otur för stackars räven! Biet flög in i rävens öra! Räven blev ett kluddmoln som rörde sig runt runt jättefort! Varför då? Vad tror du att räven kände? I tecknad film kan en känsla se ut så här:

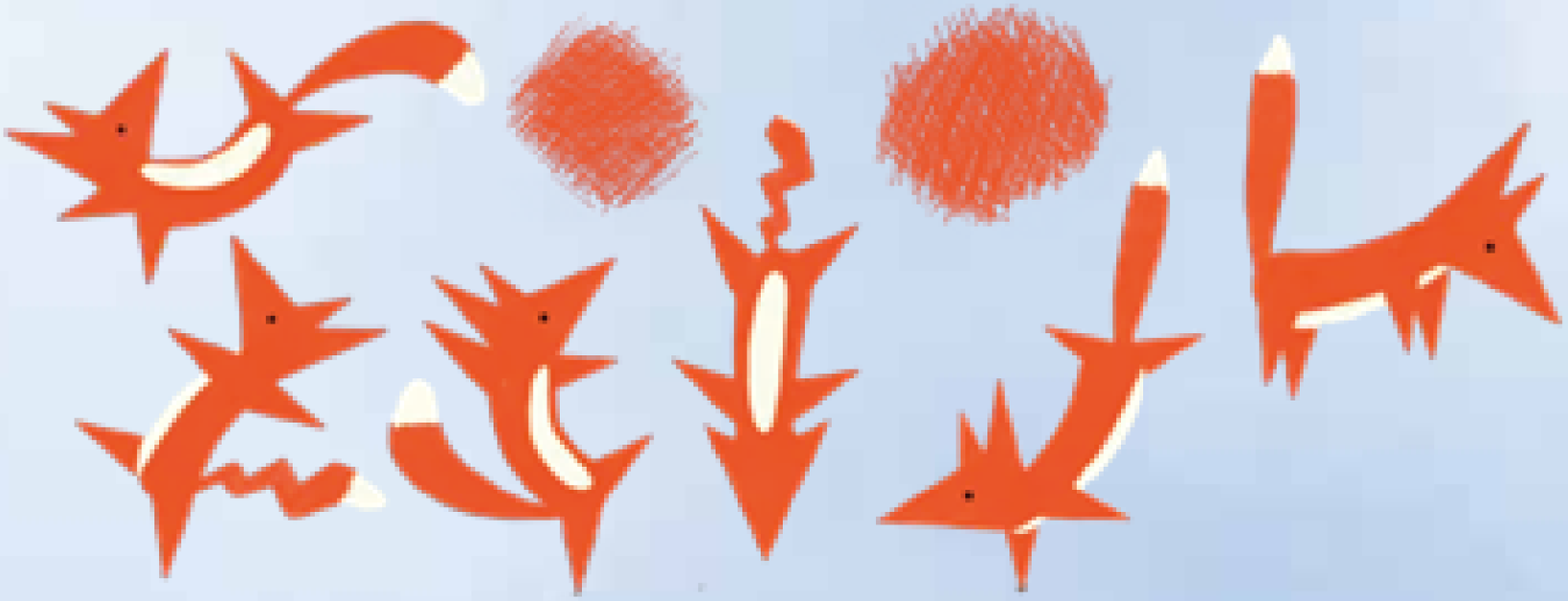

Lena von Döhren

Rita eller måla en känsla som du har upplevt!

Oj, oj, oj! Räven fick bikupan på huvudet!
Det gillade inte räven!
Och inte bina heller!

...Men det märktes att Den lilla fågeln tyckte om bina. Minns du vad Den lilla fågeln gav till bina?

Yoga med räven

Det ser ut som om räven gör yoga! Det kan göra kroppen stark och rörlig, och hjälpa oss att slappna av.

Klarar ni att härma några av rävens rörelser? Kan ni komma på egna rörelser? Kanske någon som Den lilla fågeln inspirerar till?

SOMMAR

En grön larv mumsar i sig av bladen på trädet. Det gillar inte Den lilla fågeln. Och fy, vilken fisig larv! Är larven *larvig*?

Biet i filmen var inte särskilt argt, och räven inte särskilt listig. Ändå säger man just ”arg som ett bi” och ”listig som en räv”.

Kan ni komma på vilket djur som är:
Flitig som en … (en liten stark typ som bor i en stack)
Glad som en … (en liten flygande filur som trivs på gärden)
Hal som en … (en väldigt långsmal fisk)
Smidig som en … (ett vanligt husdjur som sägs ha nio liv)
Klok som en … (en stor hemlig fågel som hörs på natten)

Larven gillar verkligen blad! Så mycket att Den lilla fågeln kan använda sig av det och ha larven som båt. Smart!

Vad flyter?

Fyll en balja med vatten och hitta (eller gör!) bra båtar som ni sedan testar tillsammans. Vad flyter? Vad flyter inte? Varför?

Larven fortsätter att fisa. Räven får fis på sig när den simmar efter larven och Den lilla fågeln. Men vad händer sen? Larven blir en puppa! Och Den lilla fågeln åker iväg på ett näckrosblad. Men hjälp en haj! Eller, var det verligen en haj?

Nej, det var förstås inte en haj, utan räven igen! Men vem kom ut ur puppan och hjälpte Den lilla fågeln?

Jo. larven blev en fjäril med vingar som såg ut som arga ögon, som skrämde bort räven!

Små djur behöver olika knep för att skydda dem mot rovdjur. Ögonlika fläckar på vingarna kan man se på till exempel Påfågelöga, som är en vanlig fjäril i Sverige.

Gör masker!

Rita och klipp ut egna häftiga masker som skulle skydda er mot stora hungriga monster. Gör hål på sidorna och fäst med tunna resårband!

Lena von Döhren

Fjärilar tillhör, precis som bin, djurgruppen insekter. Insekterna är den största djurgruppen av dem alla. Man brukar säga att insekter är naturens vaktmästare. Insekter är livsviktiga för naturen och har mycket att ansvara för.

Varför är insekter livsviktiga?

– Vaktmästare? Ja, kanske det. Men visst har ”nyckelpiga” ändå en allldeles särskilt fin klang?

Insektsbingo

Nyckelpiga, myra, geting, humla, fluga, fästing, bi, tvestjärt, gräshoppa, fjäril, gråsugga, skalbagge… Var och en får välja fyra arter som de tror att de kommer att hitta. De fyra arterna är bingobrickan – nu är det bara att ge sig ut och leta!

Man känner lättast igen en insekt på att den har sex ben.

Lena von Döhren

– Vadå sex ben? Är jag ingen insekt då?

– Du är ju inte färdig än lilla larv! Vänta tills du blir stor så ska du se! Metamorfos heter det när du förvandlas. Men det behöver du inte lära dig. Gör det bara!

– Men jag då? Jag har ju åtta ben!

– Ja, för du är en spindel och spindlar är inte insekter! Men du är fin och behövd ändå!

Snurrigt värre!

Jorden roterar runt sin egen axel. På ett dygn snurrar den ett varv. När vår del av jorden är vänd mot solen är det dag, och när vi är vända bort från solen är det natt!

...Men jorden snurrar mer än så! För samtidigt som jorden roterar så rör den sig i en bana runt solen. Och eftersom jorden lutar så hamnar vi långt bort från solen på vintern och närmre solen på sommaren. Därför blir det årstider!

Jorden är egentligen pytteliten jämfört med solen! Solens diameter är 109 gånger så stor som jordens och det skulle få plats ***960 000 jordklot*** *i solen!*

December

November

Oktober

September

Augusti

Juli

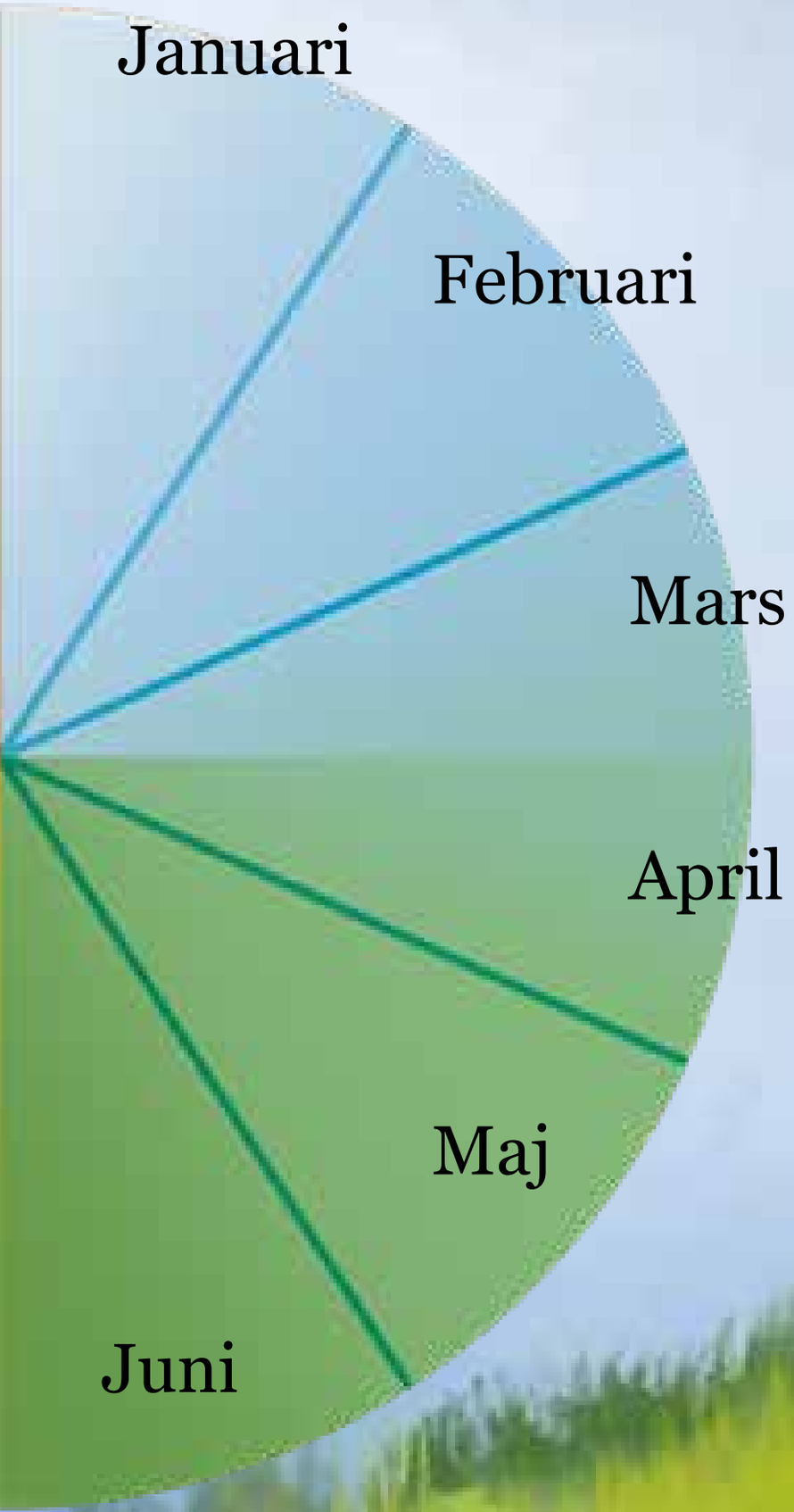

Vilka månader tillhör vilken årstid?

Vad tycker du om med vintern?

Vad är bra med våren?

Vad gillar du att göra på sommaren?

Vad är det bästa med hösten?

Vilken årstid tror du att Den lilla fågeln tycker bäst om och varför?

Årstidernas känsla

Lyssna på violinisten och tonsättaren Vivaldis Årstiderna (”De fyra årstiderna” / ”Le quattro stagioni”). Kan ni känna vilken årstid som är vilken?

Dansa eller måla era egna årstidskänslor!

HÖST

Den lilla fågelns träd har tappat nästan alla sina blad. Den lilla fågeln vattnar bladet längst ute på grenen omsorgsfullt. Men vad hände! Någon kom och tog Den lilla fågelns vattenkanna! Minns du vem det var?

Just det: en granne! En som bor uppe i träd, har en lång luden svans och tycker om både kottar och nötter! (...du ser spåren efter den i vinterlandskapet på bokens sista uppslag...) – Ekorren, ja!

Vad skulle ekorren ha vattenkannan till?
Vad var det ekorren vattnade?

Ekorren vill verkligen inte lämna tillbaka vattenkannan. Den lilla fågeln får jaga sin snabba granne mellan träden. Och vem kommer då, om inte räven! Å nej! Räven kan till och med såga sig ut ur en gammal trädstock med sina vassa tänder!

En liten ek

I ett ekollon finns tillräckligt med näring för att utveckla ett litet träd. Allt som behövs är vatten. Hitta ett ekollon med en liten grodd och placera i en smal flaska så grodden, men inte ollonet, når vattnet.

Om ni sen vill placera ut eken så var försiktiga med roten!

Den lilla fågeln och ekorren blev tvungna att hjälpas åt för att överlista räven. Och det visade sig att en vattenkanna var bra att ha till fler saker än att vattna!

Den lilla fågeln råkade bli en riddare i rustning. Ett problem bara... Kan du se vad?

En annan sak som är lite jobbig är att Den lilla fågeln inte kunde komma ut ur rustningen. Men äsch, det kunde knappast riddarna heller! De hade väpnare som hjälpte dem i och ur sina rustningar.

Ekorren hjälpte Den lilla fågeln att gömma sig, genom att skaka ner en massa löv över Den lilla fågeln. Sen hoppade ekorren också in i lövhögen och gjorde en ny upptäckt. Minns du vad?

Lövskola

Samla olika blad och ta reda på från vilket träd de kommer!

Hur många trädsorter kan ni hitta på er utflykt? Prata om vart ni ska och gissa antalet sorter innan. Var det fler eller färre än ni trodde? Vilket var störst?

Tänk att en vattenkanna kan fungera som ett blåsinstrument! Räven blev rädd och sprang iväg, och kanske kan Den lilla fågeln och ekorren lära sig blåsa i vattenkannan på flera sätt. Då kan de både kommunicera med varandra på långt håll och göra egen musik!

Förr i tiden blåste man i lurar av horn eller näver. Ljudet kunde höras på väldigt långt avstånd och kunde betyda olika saker.

Hur kommunicerar Den lilla fågeln med de andra djuren?

Hur kommunicerar du?

Händer det att du pratar i telefon, gör videos eller skickar brev eller teckningar till någon?

Egna instrument
Ställ fram fem glasflaskor eller smala vaser med olika mycket vatten i. Testa att blåsa och lyssna hur ljudet förändras! Varför förändras ljudet?

Kan ni hitta andra föremål som fungerar som instrument?

Charader
Prova på ordlös kommunikation! Använd djur ur filmen, bildkort eller enklare meningar att gestalta och låt kompisarna gissa vem du är eller vad som händer! Turas om att visa och att gissa!

Lena von Döhren

VINTER

Brr! Vitt och kallt och kalt. Ett ensamt löv satt fast på grenen hos Den lilla fågeln. Var är alla andra löv?

Varför trillar löven av?
– Jo, för att trädet måste spara sin energi. Det vilar så att det kan få nya blad igen när det blir vår! *Men hur får trädet näring så att det kan växa?*

Hur får människor näring och kan växa?

Den lilla fågeln är en koltrast. Koltrastar är vanliga i Sverige. De sjunger väldigt fint, särskilt på kvällarna om våren.

Koltrasten är lätt att känna igen för den är helt svart med gul näbb. Kan du några andra fåglar som finns i vår natur?

– Jag är den tredje vanligaste och har en röd haka så det är lätt att veta att jag är en ...

– Om du ursäktar, men jag tror faktiskt att fler vet vem jag är...

Det blev spår i snön efter Den lilla fågelns fötter. Spår är ledtrådar som säger vad som hänt och vem som varit på en plats innan oss. Naturen är full av spår. Från tassar, klövar, hovar, fötter och skor. Kan du gissa vilka som har gått i snön här?

Fågelbok och spårtavla

Bege er ut i närmsta natur-område och leta efter fåglar och spår! Dokumentera olika arter och lämningar med kamera. Använd en fågelbok för att artbestämma vilka fåglar ni har fotograferat. Slå upp era andra fynd och samla djurens alla ledtrådar på en stor spårtavla!

Naturen är också full av andra sorters spår, inte bara efter olika slags fötter utan efter alla de olika aktiviteter som sker där. Boplatser, matplatser och spillning säger oss mycket om vilka som vistats på platsen.

En grankotte med så här mycket goda kottfjäll kvar, då är det inte en mus som ätit utan en...

Vad hände på isen? Den lilla fågeln är inte så tung men när räven kom så … sprack isen! Läskigt och farligt! Stackars räven!

Vad ska man göra om någon har trillat i sjön?
– Ropa på hjälp! Ringa 112! Kan man göra något mer?

Räven kom upp. Men hur såg den ut egentligen? Stackars räven igen! Men räven ville äta upp Den lilla fågeln. Då var det stackars Den lilla fågeln. Som tur var gick det bra för alla – minns du hur det slutade?

Temperatur och vatten i olika form

Frys vatten i tre små lådor. Ställ ena islådan utomhus och andra inomhus. Vilken kommer att smälta först och varför? Noll grader känns kallt, eller hur? Hur varm är du?

Skrapa med en sked på det frusna vattnet i den tredje lådan. Ser ni att det blir som en liten snöhög?

Vad är skillnaden på snö och is? Snö kan falla som hårda små sticksiga korn eller dala som mjuka flingor. Varför blir det olika? Vad heter fruset regn på sommaren?

Den lilla fågeln och årstiderna tar oss med på ett spännande äventyr i naturens alla skiftningar. Under ett händelserikt år – vår, sommar, höst och vinter – upptäcker Den lilla fågeln både naturen, sina grannar och sig själv!

Vi är en del av vår omgivning och genom att lära känna naturen blir vi mer benägna att ta hand om den! Följ med!

SMÖRGÅSBORD PICTURE HOUSE

FILMER OCH BILDER AV
LENA VON DÖHREN

TEXT OCH KOMPLETTERANDE
ILLUSTRATIONER ELSA COJNBY